

Christenen, geld en de armen

Wat de Bijbel ons zegt over welvaart en geven

Geld en bezit horen bij de thema's die in de Bijbel heel vaak worden genoemd. En het bedrag dat wij bezitten bepaalt in hoge mate onze dagelijkse keuzes. Is ons geld voldoende om een taxirit in ons stadje te betalen, of kiezen we voor een lange autorit dwars door het land?

Maar geld brengt ook verdeeldheid. De één heeft maar twee muntjes ter beschikking, de ander meer dan goed voor hem is. (Luk. 21:2, Ps. 73:7). Dat is precies de reden waarom Gods volk barmhartigheid kan betonen aan mensen die in nood zijn.

Het is belangrijk op te merken dat geld geen beslissend bewijs is van de vraag of je in Gods gunst staat. God gaf beloften van bijzondere zegen aan Zijn aardse volk Israël, als zij Zijn woorden gehoorzaam zouden zijn (bijv. Deut. 7:12-14). Toch waren er ook rijke zondaren en arme gelovigen (zie bijv. Ps. 73:1-14).

Het bestaan van groepen rijke en arme mensen is een onderdeel van het systeem van deze wereld, zoals onze Heer Zelf heeft opgemerkt (Deut. 15:11; Mark. 14:7). Zowel onder de zondaars als onder de gelovigen zijn er rijken en armen. Hoe hoog ons inkomen ook is, er zal altijd iemand zijn die nóg meer verdient; maar ook altijd iemand die minder heeft dan wij. Daarom mag ieder van ons zichzelf aansporen de armen te helpen – zelfs als anderen ons weer als armer dan zij beschouwen. Vergeet niet: de mensen die in onze westerse landen maar weinig verdienen zijn altijd nog relatief vermogend als je het meet aan de wereldwijde standaard.

Onveranderlijke principes

Hoewel armoede op verschillende manieren kan worden omschreven, komt het uiteindelijk altijd hierop neer dat iemand gebrek heeft aan dagelijkse basisbehoeften, zoals een minimum aan eten en onderdak. Het is waarschijnlijk dat armoede al voorkwam in de verdorven dagen van Noach en misschien zelfs al wel in de eerste stad, die door Kaïn werd gebouwd. Maar in elk geval weten we zeker dat het voorkwam onder het volk van Israël. Bij vele gelegenheden sprak God niet alleen tot de armen, maar ook tot de weduwen, wezen en 'vreemdelingen'. Dat woord doelt op immigranten. Voor al die groepen mensen moest Gods volk aandacht, zorg en begrip hebben.

Er zijn diverse onveranderlijke principes die we door het hele Oude en Nieuwe Testament heen vinden. Allereerst mocht Gods volk de armen niet oneerlijk behandelen. Dat sluit in zich dat ze hun sociaal gezien niet tekort mochten doen, geen financieel voordeel op hen mochten behalen en geen onrechtmatige daden tegen hen mochten begaan. De Heer zei: 'Als u hen maar enigszins onderdrukt en zij maar enigszins tot Mij om hulp roepen, zal Ik hun roep zeker verhoren. Mijn toorn zal ontbranden...' (Ex. 22:23-24). Zelfs ongelovigen worden geoordeeld omdat ze de armen verkeerd hebben behandeld; en God weigert de gebeden te horen van hen die zelf geen acht slaan op het hulpgeroep van hun arme naasten (Ezech. 16:49, Spr. 21:13).

Het verdrukken of bespotten van armen staat gelijk aan het verachten van God (Spr. 14:31; 17:5)! Maar helaas laten veel teksten in de profeten zien dat velen uit Gods volk juist dat deden. Zelfs priesters en oversten moesten hierover worden terecht gewezen (bijv. Jes. 3:14-15; Am. 2:6; Zach. 7, vooral de verzen 8-14). En hetzelfde gedrag riep in het Nieuwe testament Gods toorn op (bijv. Matth. 23:14; Jak. 2:1-10).

En als het gaat om onze tijd, kunnen we dan niet zeggen dat dit voor ons als gelovigen nog steeds een gevaar vormt? Zelfs al stelen wij niet van de armen...? Gebeurt het niet al te gemakkelijk dat ook Christenen immigranten bespotten? Of dat we hen ervan beschuldigen onze buurt onveilig te maken? Het is zo gemakkelijk voor een culturele meerderheid om een perspectief aan te nemen van 'jullie tegenover ons' als het gaat om minderheden. Het is zo gemakkelijk om meewarig neer te kijken op mensen met een lage sociale status, hen te kleineren of ons geduld met hen te verliezen: 'Een arme spreekt met smeekbeden, maar een rijke antwoordt harde dingen' (Spr. 18:23). Zulke houdingen zijn totaal goddeloos en horen dus niet voor te komen onder ware Christenen.

Een tweede principe is dat gelovigen van alle tijden hebzucht moeten vermijden. God voerde in de context van het oude Israël verschillende voorschriften in om dit punt te onderstrepen. Zo mochten landeigenaren de hoeken van hun velden niet leegooien. Ze moesten alles op de akkers laten liggen wat de oogstende arbeiders lieten vallen en mochten ook niet alle vruchten van hun bomen plukken (Lev. 19:9-10; 23:22). Dat gebeurde allemaal met het oog op de armen, weduwen, immigranten, enz.

Bovendien mocht een akker in het zevende jaar helemaal niet bezaaid of beplant worden. God beloofde hun dat de oogst van het zesde jaar heel ruim zou uitvallen. Alles wat er in het zevende jaar toch opschoot, was bedoeld voor de armen (Ex. 23:11; Lev. 25:20-22). Een boer kon dus niet beweren een goede rentmeester te zijn door bij de oogst alles tot de laatste beetjes toe binnen te halen. En hoe brengen wij onze bezittingen bijeen? Vermeerderen we hebzuchtig ons eigen bezit en ons geld? Vermeerderen we het om ons buitensporige uitgavenpatroon in stand te kunnen houden (Spr. 21:17)? In plaats van het aan de armen te geven, die het immers écht nodig hebben?

Een derde beginsel voor alle tijden is dat we trots en hoogmoed moeten vermijden. Romeinen 12:16 zegt: 'Streef niet naar hoge dingen, maar voegt u bij de nederigen'. Het is helemaal niet moeilijk om in het diepste van je ziel het gevoel te ontwikkelen: als ik meer heb dan jij, dan heb ik dat gewoon verdiend en ben waarschijnlijk gewoon ietsje beter dan jij... Dan geven we er al gauw de voorkeur aan om te gaan met rijke, invloedrijke mensen, en niet met de armen en met hen die geen aanzien genieten. Buren, vrienden en zelfs familieleden verachten vaak de armen, maar wij als Christenen moeten hun barmhartigheid betonen (Spr. 14:20-21; 19:7). God benadrukt diverse keren dat Hij niet handelt vanuit aanzien voor een bepaalde persoon, en dat wij dat ook niet moeten doen (bijv. Job 34:19; Ef. 6:9; Jak. 2:9).

Trots komt ook voort uit een oordelende houding naar de armen toe. Mensen met geld menen al gauw te weten hoe het komt dat de ander zo arm is gebleven. Het is waar dat de Schrift enkele oorzaken noemt die kunnen leiden tot armoede, bijvoorbeeld luiheid. Maar het is eenvoudigweg verkeerd om te denken dat die verzen slaan op iedereen die arm is. Armoede heeft veel facetten en is gecompliceerd; velen zijn arm door economische en maatschappelijke factoren. Een Christelijke hulpverlener schreef eens: 'De armen zijn niet minder zondaars dan de rijken, maar er wordt wél vaak tegen hen gezondigd. Ze zijn maar al te vaak de slachtoffers van de zonden en onrechtvaardige daden van andere mensen'. Hoewel dat niet altijd het geval is, gebeurt het toch veel te vaak.

Bovendien geeft de Bijbel aan dat een cyclus van armoede heel moeilijk te doorbreken valt: 'Het bezit van een rijke is zijn sterke stad, de armoede van de armen is hun ondergang' (Spr. 10:15). Moeilijkheden in het leven slaan vaak heel sterk terug op de armen. Eenvoudig omdat ze nu eenmaal arm zijn. Terwijl de rijken de meeste stormen wel goed doorstaan.

Gezien deze verschillende gedachten is het gevaarlijk en hoogmoedig om meewarig of in stereotypen te suggereren dat alle problemen opgelost zouden zijn als de armen maar beter hun handen uit de mouwen zouden steken en hun geld beter zouden beheren. Om zo'n trots te voorkomen bij de rijkere gelovigen geeft God ons een vierde principe: we moeten de armen helpen.

De armen helpen

Veel Bijbelgedeelten duiden aan dat het helpen van de armen een rechtvaardige daad is waarmee we God eren, alsof we onze hulp aan de Heer Zelf geven (Spr. 29:7; 19:17). God Zelf stelde een priesterlijk stelsel in waarin ook aan de armen gegeven moest worden (bijv. Lev. 5:5-7; 14:21-22). Mensen die weigeren tegemoet te komen aan noden om hen heen worden door de Schrift veroordeeld, ook al spreken ze vriendelijke bemoedigende woorden (Jak. 2:15-16; 1 Joh. 3:16-18).

Het wordt een echte uitdaging wanneer we proberen te bepalen hoe we moeten helpen, en wie precies. De eerste vraag die opkomt: wat is precies een nood? Soms wordt Jakobus 2:15 als een norm aangehaald: mensen die naakt zijn en geen broodkruimel te eten hebben. Maar misschien is het beter Titus 3:14 als uitgangspunt te nemen. Daar worden Christenen aangespoord om te 'En laten ook de onzen leren zich toe te leggen op goede werken om te voorzien in de noodzakelijke behoeften, opdat zij niet onvruchtbaar zijn'.

De uitdrukking 'noodzakelijke behoeften' wordt op verschillende manieren vertaald, maar duidt op een 'nood voor vandaag'. De Heer Zelf heeft tenminste twee keer voorzien in voedsel voor een menigte mensen, die zeker niet allemaal straatarm waren. Ze hadden geld en huizen (Mark. 6:36; 8:1-3), maar ze waren eenvoudigweg te ver weg in de woestijn om in hun eigen onmiddellijke behoeften te kunnen voorzien. Één jongen had vooruitgekeken en een lunchpakket meegenomen; dat hadden de anderen ook kunnen doen! Maar de Heer verweet het hun niet; Hij kwam eenvoudigweg tegemoet aan hun behoefte, en deed dat op een overweldigende manier.

Er zijn bij het thema 'armoede' altijd heel veel facetten. Zijn mensen bijvoorbeeld in nood omdat ze zouden moeten werken maar het niet doen (2 Thess. 3:10-12)? Hebben ze nog familieleden die hun allereerst te hulp moeten komen (1 Tim. 5:3-4)?

Maar al zijn deze vragen geldig, toch is de ontferming waarmee de Heer Jezus bewogen was over de menigten een ander kernpunt (Matth. 14:14; 15:32). Meelijdende volgelingen van de Heer Jezus zullen graag het belang benadrukken van het geven dat gemotiveerd wordt door genade. Dat is belangrijker dan een checklist door te nemen om te zien of iemand aan je voorwaarden voldoet.

De eerste Christenen waren bijzonder bezorgd voor de armen onder hen. De dienst van de dienaren (diakenen) ontstond primair vanuit de overtuiging van de apostelen dat de steun eerlijk verdeeld moest worden over de armen (Hand. 6:1-7; het 'dienen van de tafels' in vers 2 is in het Grieks verwant aan het woorden 'dienaren' (diakenen) in 1 Tim. 3:8 en elders). Gelovigen deelden hun bezittingen bewust en verkochten zelfs hun goederen om te kunnen voorzien in de noden van hun broeders (Hand. 2:44-45; 4:34). Toch was dit niet een bepaalde manier van communistisch leven, want het was zuiver vrijwillig (Hand. 5:4).

Natuurlijk moeten we allereerst onze mede-gelovigen helpen. Toch zegt het Woord ook nadrukkelijk dat we in het algemeen aan de armen moeten denken. Galaten 6:10 roept ons op om aan allen goed te doen. Een Christen uit de 2^e eeuw, Tertullianus, getuigde van vrijwillige materiële offers die werden gebracht om de armen te voeden en hen te begraven, voor jongens en meisjes die geen bezit en geen ouders meer hebben, en ook voor oud geworden slaven, zeelui die schipbreuk hadden geleden, en enige andere persoon in mijnen, op eiland en in gevangenissen.

We mogen zelfs hulp bieden aan een onbekende bedelaar op straat, zoals Handelingen 3 ons laat zien. Petrus en Johannes hadden geen geld om de verlamde man bij die gelegenheid mee te helpen. Maar Petrus zei: 'Maar wat ik heb, dat geef ik u'. Toen werd die man door geloof genezen. De Heer Jezus sprak ook waarderend over vriendelijke daden op straat, als er tenminste sprake was van rustige nederigheid en niet van huichelachtige trots (Matth. 6:2-4). Natuurlijk zijn er situaties waarin we voorzichtig moeten zijn en weloverwogen moeten geven, maar dat neemt de aansporing niet weg dat we bereid moeten zijn ook mensen 'uit de goot van de samenleving' te hulp te komen.

Sociale rechtvaardigheid is een ander gezichtspunt. We moeten er wel aan denken dat het evangelie geen boodschap is voor onze maatschappij, maar voor ieder persoonlijk hart. Gods doel voor de gemeente is niet dat zij rechtvaardigheid op aarde bewerkt; die zal er alleen maar komen wanneer Christus Zijn koninkrijk in gerechtigheid zal vestigen. Toch mogen de gelovigen het op prijs stellen als er gerechtigheid gebeurt (Micha 6:8). Immers, God Zelf hoort het geroep van de armen en verdrukten, en Hij zegent hen die dat geroep ook horen (Job 34:28; Jer. 22:16).

Werkgevers (heren) worden aangespoord hun werknemers een eerlijk loon te geven (Kol. 4:1). De Heer Zelf beschermde Zijn discipelen toen ze bij Zijn gevangenneming bedreigd werden (Joh. 18:8). Zo hebben ware Christenen eeuwenlang Gods barmhartige liefde niet alleen getoond door het prediken van het evangelie, maar ook door klinieken, scholen, weeshuizen, opvangcentra voor daklozen e.d. te openen. Daarmee hebben ze zich ingezet voor de verachten in de streken waar God hun een dienst te doen gaf.

Door al deze aspecten loopt de rode draad van het bereid-zijn om de armen te helpen 'als het binnen je macht ligt dat te doen (Spr. 3:27-28; 13:7). Er zijn beslist tijden waarin mensen die beweren in nood te zijn eenvoudigweg zo snel mogelijk geholpen moeten worden zonder dat we hun situatie nauwkeurig gaan onderzoeken (zie bijv. 1 Tim. 5:3-13). Onze basishouding moet altijd oprechte bereidwilligheid zijn om te helpen. De apostelen hebben in hun leven een actieve, ijverige instelling laten zien om aan de armen te gedenken (Gal. 2:9-10). De apostel Paulus citeerde de woorden van de Heer Zelf tegenover de oudsten van Efeze, nl. dat het gezegender is te geven dan te ontvangen (Hand. 20:35).

Aansporingen voor de armen

Er zijn dus, zoals we hebben gezien, veel aanwijzingen voor de gelovigen om de armen te helpen. Maar er zijn ook principes voor de armen zelf. Gelovigen die in nood zijn moeten niet de aandacht van de rijken op zichzelf vestigen! Het is Gods gedachte dat elk van ons persoonlijk enkel en alleen vertrouwt op de Heer voor alle noden en behoeften. Hij heeft al eeuwenlang laten zien een trouwe God te zijn Die voorziet in de noden (Ps. 37:19,25). Als uw armoede het gevolg is van de onrechtvaardigheid van anderen, dan mag u troost vinden in de gedachte dat God dit allang weet (Jak. 5:4).

Maar als luiheid, domheid, een luxueus leven of een werkwijze van 'ik wil snel rijk worden' armoede heeft veroorzaakt, is het goed om onze manier van denken te veranderen (Spr. 6:11; 13:18; 21:17;

28:22). Bovendien moeten ook armen leren iets aan de kant te zetten om aan de Heer te geven (1 Kor. 8:5).

Bereidheid om te geven

Uiteindelijk heeft God ons elke vorm van bezit gegeven om te zien hoe we het voor Hem zouden beheren. We zijn maar rentmeesters. Als wij materiële en financiële bezittingen niet goed kunnen beheren, hoe zou God ons dan de échte rijkdommen kunnen toevertrouwen (Luk. 16:11)? De enige goede gezindheid voor een Christen is om alles wat hij tot zijn beschikking heeft (ook zijn geld en bezit) te gebruiken tot verheerlijking van God en tot zegen voor anderen.

Daarom moeten we altijd bereid zijn te geven aan hen die in nood zijn (Ef. 4:28). Het is een Bijbels beginsel dat die bereidheid tot geven in deze wereld onze gezegende verhouding tot de Heer laat zien.

Stephen Campbell.